

Sygn. akt II UK 301/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku J. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 maja 2013 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 9 lutego 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 15 września 2011 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ś. oddalił odwołanie J. M. od decyzji Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 maja 2011 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Wnioskodawca (ur. 14 maja 1947 r.) w dniu 13 kwietnia 2011 r. złożył kolejny wniosek o przyznanie prawa do emerytury wcześniejszej. Organ rentowy uznał za udowodniony staż ubezpieczeniowy w łącznym rozmiarze 21 lat, 11 miesięcy i 28 dni, w tym okresów składkowych - 20 lat, 1 miesiąc i 11 dni oraz okresów pracy w gospodarstwie rolnym - 1 rok, 10 miesięcy i 17 dni. Decyzją z dnia 19 grudnia 1970 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy rentę inwalidzką według III grupy w związku z wypadkiem przy pracy zaistniałym w dniu 15 sierpnia 1969 r., a decyzją z dnia 27 października 1983 r. - rentę inwalidzką według II grupy w związku z wypadkiem przy pracy. Decyzją Naczelnika Gminy z dnia 5 listopada 1985 r. potwierdzono zgłoszenie przez wnioskodawcę wykonywania rzemiosła i przyznano prawo wykonywania szewstwa miarowego na terenie woj. wałbrzyskiego. Decyzją z dnia 16 grudnia 1985 r. organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca, wykonujący rzemiosło, działalność zarobkową na własny rachunek - szewstwo miarowe, nie podlega od 1 grudnia 1985 r. ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na okoliczność, iż pobiera świadczenie rentowe wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Z dniem 1 października 1992 r. wnioskodawca rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej pod nazwą Zakład Produkcyjno-Handlowy „M.”, w zakresie produkcji obuwia damskiego tekstylnego, handlu detalicznego, hurtowego i obwoźnego importu artykułów za wyjątkiem koncesjonowanych, uzyskując wpis do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Wójta Gminy K. Decyzją z dnia 5 czerwca 2001 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy na stałe. Decyzją z dnia 29 sierpnia 2007 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury z uwagi na brak wymaganego 25-letniego stażu ubezpieczeniowego (uznano za wykazane 16 lat, 10 miesięcy i 10 dni), nie uwzględniając okresu prowadzenia przez niego działalności gospodarczej od 7 czerwca 1983 r. w związku z niepodleganiem ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na pobieranie świadczenia rentowego. Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 9 stycznia 2008 r., a Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 24 lipca 2008 r. oddalił apelację. Decyzją z dnia 18

czerwca 2009 r. organ rentowy ponownie odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury z tych samych przyczyn, a jego odwołanie od wskazanej decyzji zostało odrzucone wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 15 września 2009 r. na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Kolejny wniosek o emeryturę wnioskodawca złożył w dniu 13 kwietnia 2011 r., wykazując dobrowolne ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od 1 stycznia 2008 r. do 31 marca 2011 r. i nadal. Wniosek ten został załatwiony odmownie zaskarżoną decyzją.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że wprowadzie wnioskodawca ukończył wiek 60 lat oraz legitymuje się wymaganym 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych, jednakże nie wykazał on spełnienia wymaganej do nabycia prawa do emerytury przesłanki posiadania 25-letniego stażu ubezpieczeniowego. Do tego stażu nie może być zaliczony okres prowadzenia przez wnioskodawcę działalności gospodarczej z uwagi na pobieranie w tym czasie renty z tytułu niezdolności do pracy i zwolnienie od obowiązku opłacania składek oraz zgłoszenie się do dobrowolnego ubezpieczenia społecznego dopiero od 1 stycznia 2008 r., co pozwala na dodatkowe uwzględnienie okresu składkowego tylko w wymiarze 3 lat i 3 miesięcy.

Wyrokiem z dnia 9 lutego 2012 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawcy, dzieląc ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny wskazał, że wnioskodawca nie spełnia warunków do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 27-29 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa emerytalna) wobec nieposiadania wieku emerytalnego 65 lat oraz - nawet po doliczeniu nowego okresu ubezpieczenia od 1 stycznia 2008 r. do 31 marca 2011 r. - 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego. W ocenie Sądu odwoławczego, nie ma możliwości zaliczenia do okresów składkowych i nieskładkowych okresu, w którym wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą i był zwolniony z obowiązku opłacania składek z uwagi na pobierane świadczenie rentowe. Okresy składkowe wymienione zostały w art. 6 ust. 1 ustawy emerytalnej i co do zasady - w myśl pkt 1 i 2 tego przepisu - są to okresy ubezpieczenia i opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Okresy

uznane za okresy składkowe mimo nieuiszczenia składek na ubezpieczenie społeczne zostały enumeratywnie wymienione w art. 6 ustawy emerytalnej, z mocy którego okres prowadzenia działalności gospodarczej podlega zaliczeniu do okresów składkowych wyłącznie w przypadku, gdy została za niego odprowadzona składka na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Z tego względu okresy prowadzenia przez wnioskodawcę działalności gospodarczej, za które nie odprowadzono składek na to ubezpieczenie, nie mogą zostać zaliczone do okresów składkowych. Okoliczność, że wnioskodawca w okresach tych korzystał ze zwolnienia z obowiązku opłacania składki z uwagi na pobieranie świadczenia rentowego pozostaje bez wpływu na możliwość ich zakwalifikowania jako okresów składkowych.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił: 1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 2 pkt 14 lit. a ustawy emerytalnej, przez jego błędną wykładnię i nieprzyjęcie, że do okresów składkowych zalicza się przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy działalności gospodarczej, w których występowało zwolnienie od opłacania składki; 2) naruszenie przepisów postępowania, a to art. 328 § 2 k.p.c., przez niewyjaśnienie podstawy prawnej zaskarżonego wyroku, w szczególności niewskazanie przyjętej interpretacji - powołanego przez wnioskodawcę w zarzutach apelacyjnych - art. 6 ust. 2 pkt. 14 lit. a ustawy emerytalnej, co miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł „o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji, zniesienie postępowania w obu instancjach oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania”, a we wnioskach końcowych uzasadnienia skargi kasacyjnej - o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie może zostać uwzględniona, gdyż zaskarżony wyrok w ostateczności odpowiada prawu.

Niezasadny jest podniesiony przez skarżącego zarzut obrazy art. 328 § 2 k.p.c. Przepis ten określa konieczne elementy uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji i w postępowaniu apelacyjnym nie jest stosowany wprost, a jedynie odpowiednio przez art. 391 § 1 k.p.c. Ponieważ skarga kasacyjna przysługuje od wyroku sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.) i może być oparta na podstawie naruszenia przez ten sąd przepisów postępowania, jeżeli zarzucane uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), to dla skuteczności postawienia zarzutu obrazy przez sąd odwoławczy art. 328 § 2 k.p.c. konieczne jest jego powiązanie z przepisem stosowanym przez sąd w postępowaniu apelacyjnym, a więc z art. 391 § 1 k.p.c. lub - gdy uchybienie polega na nieodniesieniu się w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia do części zarzutów apelacji - również z art. 378 § 1 k.p.c., czego skarżący nie czyni. Ponadto za utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego należy uznać stanowisko, że naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia nieodpowiadającego wymaganiom, jakie stawia wymieniony przepis, może jedynie wyjątkowo wypełniać podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Ma to miejsce wówczas, gdy skutek uchybienia konkretnym wymaganiom określonym w art. 328 § 2 k.p.c. zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej, gdyż tylko wtedy stwierdzone wady mogą mieć wpływ na wynik sprawy (por. np. wyroki z dnia 2 czerwca 2011 r., I CSK 581/10, LEX nr 950715; z dnia 18 kwietnia 2012 r., II PK 197/11, LEX nr 1216857 oraz z dnia 3 października 2012 r., II PK 64/12, LEX nr 1243026 i powołane w nich orzeczenia).

Skarżący upatruje obrazy art. 328 § 2 k.p.c. w niewyjaśnieniu przez Sąd drugiej instancji podstawy prawnej wyroku z uwzględnieniem interpretacji wskazanego w zarzutach apelacyjnych art. 6 ust. 2 pkt 14 lit. a ustawy systemowej, wywodząc, że „wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku nie może pomijać wykazania przez sąd dlaczego kwestionuje argumentację prawną strony oraz podania, z jakich konkretnie powodów przytoczony w apelacji stan prawny nie znajduje w sprawie zastosowania”. Tymczasem Sąd drugiej instancji nie jest związany podniesionymi w apelacji zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego (por. posiadającą moc zasady prawnej uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31

stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55) i nie jest zobowiązany do dokonywania interpretacji przepisu, który - w jego ocenie - nie ma w sprawie zastosowania. Wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku w rozumieniu art. 328 § 2 k.p.c. polega bowiem na wyjaśnieniu, dlaczego sąd zastosował określony przepis i w jaki sposób wpływa on na treść rozstrzygnięcia, a więc jakie elementy stanu faktycznego uzasadniają zastosowanie tego przepisu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2001 r., I PKN 498/00, OSNAPiUS 2003 nr 9, poz. 222 i z dnia 29 maja 2008 r., II CSK 39/08, LEX nr 420381). Niewłaściwe zastosowanie lub niezastosowanie przez sąd odwoławczy wskazywanego przez stronę przepisu prawa materialnego należy do podstawy kasacyjnej określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.

Skarżący nie przedstawia wreszcie żadnego wywodu prawnego dla wykazania, że zarzucane przez niego uchybienie faktycznie mogłoby mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, poprzestając jedynie na stwierdzeniu, że „gdyby Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku przeanalizował i prawidłowo zinterpretował treść tego zapisu [art. 6 ust. 2 pkt 14 lit. a ustawy systemowej], to jego ocena stanu prawnego, a w konsekwencji i rozstrzygnięcie sprawy byłyby inne”. Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie prezentowane jest stanowisko, że w postępowaniu sądowym toczącym się na skutek odwołania od decyzji organu rentowego w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczenia nie mogą być badane te kwestie, o których rozstrzygnął wcześniej sąd prawomocnym wyrokiem w sprawie między tymi samymi stronami w związku z odwołaniem ubezpieczonego od decyzji odmawiającej prawa do tego świadczenia. Inaczej rzecz ujmując, sądy rozpoznające między tymi samymi stronami nowy spór muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym, wcześniejszym wyroku (art. 365 § 1 k.p.c.). Zatem w kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się ta sama kwestia, nie może być ona już ponownie badana (por. wyroki z dnia 5 kwietnia 2011 r., III UK 116/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 125 i z dnia 5 czerwca 2012 r., II UK 289/11, LEX nr 1235839 oraz postanowienie z dnia 29 marca 2012 r., I UK 299/11, LEX nr 1214545). Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że niemożność uwzględnienia skarżącemu do stażu ubezpieczeniowego okresu prowadzenia działalności

gospodarczej od 7 czerwca 1983 r., w tym od 1 grudnia 1985 r. z uwagi na stwierdzone decyzją organu rentowego niepodleganie ubezpieczeniu społecznemu z powodu pobierania świadczenia rentowego, została przesądzona prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 24 lipca 2008 r. Wykluczało to ponowne badanie tej kwestii w postępowaniu odwoławczym toczącym się w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, z uwagi na związanie Sądów orzekających oceną wyrażoną w tym zakresie poprzednim prawomocnym wyrokiem.

W tej sytuacji tylko ubocznie należy stwierdzić, że prezentowana przez skarżącego wykładnia art. 6 ust. 2 pkt 14 lit. a ustawy systemowej jest błędna. Zgodnie z tym przepisem za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze Państwa Polskiego objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i okresy kontynuowania tego ubezpieczenia, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki. Przytoczony przepis jednoznacznie zezwala zatem na uznanie za okresy składkowe wyłącznie okresów działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i rodzącej obowiązek opłacania składki na to ubezpieczenie. W myśl art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie, obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu określonymu ustawą nie podlegają osoby prowadzące działalność określoną w art. 1, które - między innymi - mają ustalone prawo do emerytury lub renty, chyba że zgłoszą wniosek o objęcie ubezpieczeniem. Ponieważ - co wynika ze stanu faktycznego sprawy - wnioskodawca posiadał ustalone prawo do świadczenia rentowego i je pobierał oraz nie zgłosił wniosku o objęcie ubezpieczeniem, decyzją z dnia 16 grudnia 1985 r. organ rentowy prawidłowo stwierdził jego niepodleganie od 1 grudnia 1985 r. ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność gospodarczą, czego oczywistą konsekwencją był brak obowiązku opłacania składki. Czym innym jest natomiast zwolnienie ubezpieczonego od opłacania składki w okresach prowadzenia działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i

okresach kontynuowania tego ubezpieczenia. Kwestię tę regulowały przed dniem 1 stycznia 1990 r. przepisy § 16 i 17 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 11 lutego 1977 r. w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 6, poz. 25 ze zm.), a następnie § 37 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.). Z oczywistych i przedstawionych wyżej względów żadne z określonych w tych przepisach zwolnień od opłacania składek nie obejmowało osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą i niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z uwagi na posiadanie ustalonego prawa do świadczenia rentowego.

Z uwagi na powyższe skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.